HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling LEIDEN.

Maandag 14 December 1908 (Kleine Stadszaal) causerie (met lichtbeelden) door den heer B. Immink, van Rotterdam.

Onderwerp: **Een reisje door Suriname, Curaçao en Venezuela.**

Aanvang 8 ure.

Leden van „Oost en West" met hunne Dames hebben vrijen toegang.

Niet-leden, benevens niet-genoodigden, betalen *f* 0.25 per persoon, welke opbrengst strekt ten bate van de noodlijdenden in Curaçao.

Namens het Bestuur der afdeeling Leiden,
De Secretaris:
E. RIJKE.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

I.

Het tweede werkje van onze Oost.

„Iets over den inlander en zijn zieleleven" door T. J. BEZEMER en uitgegeven door S. L. van Looy te Amsterdam, is gereed en verkrijgbaar tegen
1 ex. à *f* 0.05.
50 ex. à *f* 2.—

Voor Afdeelingen of Departementen en Leden der Vereeniging, ook van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, per 50 ex. *f* 1.55.

II.

Tengevolge van het nederleggen zijner functie van Onder-voorzitter, is de heer L. A. Bakhuis tijdelijk als zoodanig vervangen door den heer A. B. J. Prakken, Frederik Hendriklaan 30, Scheveningen.

III.

Opgave van den stand der gelden, ingekomen ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederl. Bezitting Curaçao:

Vroeger ontvangen	*f* 489.—
Overgemaakt naar Curaçao	*f* 476.50
Nog te ontvangen	*f* 12.50

Saldo in kas Nihil.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secr.

Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën" te 's-Gravenhage:

OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING op *Vrijdag 18 December 1908, des avonds 8 uur* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt.*

AGENDA: **Voordracht van den heer O. W. DE VISSER, Kapt.-Luit. ter Zee te Hellevoetsluis.**

ONDERWERP: **Diepzeevisscherij met stoomschepen en vrachtvaart in Ned.-Indië.**

Punten van behandeling:

1e. Voor den bloei van den Nederlandsch-Indischen Archipel is het noodig, dat zich aldaar een uitgebreid vrachtvervoer ontwikkelt, dat zooveel mogelijk rekening houdt met en gebruik maakt van de voordeelen van het klimaat, de geografische gesteldheden en de in de Inlandsche maatschappij aanwezige werkkrachten.

2e. Bij een als boven bedoeld vrachtvervoer zal in ruime mate gebruik moeten worden gemaakt van sleepbooten, zeelichters en motorvaartuigen.

3e. Alleen uit het sleepbootbedrijf kan zich op normale wijze de visscherij met stoomschepen in de Javazee ontwikkelen.

4e. Een onmiddellijk ontstaan van die stoomvisscherij is niet waarschijnlijk.

5e. Sleepbooten, zeelichters, motorvaartuigen en stoomvisschers zijn in Nederlandsch-Indië niet te exploiteeren, zoolang er niet ruimer gelegenheid dan thans bestaat voor het dokken van schepen en het herstellen van scheepsmachines.

6e. Voor de ontwikkeling van de stoomvisscherij is het een dringende eisch dat er op Java's Noordkust een visschershaven worde aangelegd.

7e. Scheepswerven met machine-fabrieken kunnen niet worden opgericht indien er geen havens zijn.

8e. De gunstigste plaats op Java's Noordkust voor het aanleggen van een werf, tevens visschershaven, is bij hoek Kamiran in de nabijheid van Djapara.

9e. Werven en scheepsmachinefabrieken zullen alleen dan in Nederlandsch-Indië kunnen worden aangelegd met kans op bloei, wanneer de Nederlandsche scheepsbouwers, machinefabrikanten, reeders en visschers zich ter plaatse gaan overtuigen van het groote veld, dat voor hun arbeid in den Nederlandsch-Indischen Archipel te vinden is.

De lezing zal met lichtbeelden worden verduidelijkt.

Gelegenheid tot het doen van vragen aan den Inleider en tot debat.

Namens het Bestuur:
de Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART,
Stephensonstraat 23.

Voor introductie wende men zich, ook in de zaal zelve, tot den Secretaris.

Indische weduwen- en weezenpensioenen.

De aandacht van weduwen en weezen van gepensioneerde Indische officieren, die geen pensioen genieten, wordt gevestigd op art. 3 van het kon. besluit van 19 October jl. no. 52 („Staatsblad" no. 323), waarbij bepaald is, dat hun alsnog pensioen kan worden toegekend, na ontvangst van de aanvraag daartoe bij het departement van Koloniën te 's-Gravenhage, of bij de directie van het weduwen- en weezenfonds van officieren te Batavia, en dat de verschillende contributiën dan van de pensioenen zullen worden ingehouden.

Batiks in „Boeatan".

De bezending batiks, door den heer P. Ducro uit Indië op zoo sympathieke wijze beschreven in zijn artikel: „Over de toepassing van zuiver Indische motieven op Europeesche gebruiksartikelen, door Javaansche vrouwen gebatikt", opgenomen in No. 46 van ons Weekblad van 12 November j.l., kwam nog juist bijtijds hier aan, om bij de Sint-Nicolaas-uitstalling van „Boeatan" in de Heulstraat 19 te kunnen worden opgenomen.

Aan onze uitnoodiging, om die te komen bezichtigen, werd door zeer velen gehoor gegeven, aan wie wij, ieder in het bijzonder, daarvoor bij deze hartelijk dank betuigen. Boeatan mag tevreden zijn over den verkoop in deze dagen, zelfs H. M. de Koningin heeft haar niet vergeten.

Zij, die tot heden nog niet kwamen kijken, zullen dit tot later hebben uitgesteld. Deze batiks in den vorm van sofa- en spelden-kussens, reticules, boekomslagen, theewarmhouders en tafelkleedjes, enz. zijn ook zeer geschikte Kerstgeschenken.

In het „Weekblad voor Indië" No. 28 van 1 November schrijft Insulanus, wijzende op de aristocrasy van Indië, over die batiks het volgende:

„Wij zagen onlangs op een avond bij kunstlievende menschen hoe het oude gezocht wordt, weer opleeft en opnieuw gegeven wordt. De N.V. „Boeatan" in Holland zond een harer medewerkers, den heer Ducro uit, om de oud-Indische motieven te bestudeeren *) voor het al meer en meer in den smaak komende batikwerk,

*) Dit is wel niet precies de opdracht van den heer Ducro, doch zal vanzelf één der gevolgen er van zijn. Red.-Com.

en wij bewonderden dien avond de verschillende gebatikte lappen, waarbij de heer Ducro wonderwel geslaagd was ook in het treffen der kleuren, het mooie, gloeiende bruinrood, en het diepe blauw en het goudige van de Solo-industrie.

„Wij stonden allen daar om de tafel heen, waarop een koperen empire-lamp een warmen lichtkring over wierp, en zagen één voor één de prachtige lapjes.

„Na de expositie van dit oud-moderne, kwam een andere oudheidliefhebber met zijn meer dan mooie verzameling oude sarongs, en opeens lag het daar weer open en klaar voor ons, de aristocratie van het oude, want nu zagen wij het, al was dat wat de heer Ducro ons bracht kunst, deze oude dingen brachten ons kunst en geschiedenis; die bijna uitgesleten Solosche sarongs en slendangs konden niet geëvenaard worden in stille voornaamheid, in diepgloeiende kleurenpracht, en edele teekening...

„Werkelijk, Indië heeft wel zijn aristocratie; het nieuwe moet nu eenmaal komen, het moet opbloeien, maar het zou goed zijn als de kern van het oude behouden kon worden, zooals men nu poogt te doen in de batik-industrie."

In het „Vaderland" van 2 December j.l. geeft T. L. een geheel tegenovergestelde beoordeeling van Boeatan's streven in deze en de eerste producten daarvan.

Dankbaar zijn wij steeds voor elke welmeenende critiek, waaruit leering te trekken valt; dit totaal afbrekende oordeel echter, getuigende van weinig kennis zoowel van de Indische batikkunst als van het doel van Boeatan, en ten slotte zelfs van onkieschheid, kunnen wij moeilijk als ernstig bedoeld opvatten. Citeeren wij bv. alleen maar schrijvers uitspraak betreffende het oud-Javaansche batikwerk: „die, nu ja, wel mooi waren, maar waaraan behalve eenige schilders, die ze uit totaal gebrek aan goeden smaak (sic) tegen den wand prikten, en eenige oude Indischgasten, die binnenskamers nog vasthoudend aan hun Indische gebruiken en kleeding, ze inderdaad als kleedingstukken gebruiken, (hij denkt zeker aan slaapbroeken en -sarongs!) eigenlijk niemand wat had."

Waar T. L. verder het over het doen en laten van Boeatan heeft, slaat hij de plank totaal mis, beticht haar van allerlei leelijks, waaraan zij zich gelukkig nimmer heeft schuldig gemaakt. Eindelijk bekent hij zelf van den heer Ducro sprekend: „Wat nu die Hollandsche batikker daar gedaan heeft, weten wij niet."

Ware het niet beter geweest, dat hij eerst zijn licht ontstoken had bij personen, die het wèl weten, vóórdat hij de pen tot schrijven opnam ? — Aan dezen quasi grappigen „voorlichter" hebben de lezers van het „Vaderland" al heel weinig.

De Ducro-zending behandelend, vindt hij die batiks wel Indisch van kleur en motief, maar „Lebeau-achtig" bewerkt. Wij zijn overtuigd, dat genoemde artist, die een groot bewonderaar is der Javaansche batikkunst, tegen dit oordeel toch ten sterkste op zou komen. Ook schijnt T. L. niet te weten, dat het barstender was — wat hij noemt „de prachtige craquele's" — door Javaansche batiksters als een fout, een mislukking van hun werk, wordt beschouwd.

En zoo zouden wij wel door kunnen gaan. Intusschen over smaak valt niet te twisten, en daarom raden wij den lezers van Het Koloniaal Weekblad aan, zelf in Boeatan te komen kijken en oordeelen, daarbij in aanmerking nemende, dat dit de allereerste bezending is van den heer Ducro, die, zooals zij weten, onlangs naar Indië is gegaan, en dit **niet** gelijk T. L. in zijn wijsheid meent: „om inlanders (sic) te leeren hoe zij moeten batikken!"

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Blanda* in de *Controleur* over „voorlichting van de publieke opinie in Koloniale aangelegenheden." — De Bataviaasche correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over „een stukje wetgeving voor Ned.-Indië." — Een anonymus in de *Telegraaf* over wreedheden op Atjeh begaan. — Uit de Indische reisbrieven van Maurits Wagenvoort in de *Nieuwe Courant*. — X. in de *N. Rott. Crt.* over het Indische pensioenfonds.

B l a n d a in de „Controleur" heeft het ditmaal over „voorlichters van de publieke opinie" in koloniale zaken. Vooral tegen het optreden van den heer Boissevain, die thans als indische specialiteit" in het „Algemeen Handelsblad" aan het schrijven is, toornt Blanda in heftige bewoordingen. In deze critiek is zeker veel waarheid, maar waar hij terecht de ongeoorloofde uitdrukkingen, door den heer Boissevain gebezigd tegenover hen, die het niet met hem eens zijn, afkeurt, doet B l a n d a zelf al niet veel beter tegenover den hoofdredacteur van het „Algemeen Handelsblad." Hij moest toch bedenken dat niemand dezen heer, die nog wel op „verzoek" van den gouverneur-generaal naar de Westkust van Sumatra is gegaan, in ernst als een autoriteit erkent. Bovendien beziet de heer Boissevain steeds de zaken, ook de Indische, als een poëet, zoodat het meer op den vorm dan op het wezen van deze beeltenis aankomt.

Uit het artikel van B l a n d a lichten wij slechts deze passage:

„Zijn oordeel (des heeren Boissevain's) lost zich alzoo op in dat der regeering, die niets liever wil dan zichzelve van schuld en zonden schoon wasschen. Men had daarvoor slechts kennis te nemen van het zwakke betoog des ministers in zijn Memorie van Antwoord op het afdeelingsverslag der Kamer over de Indische begrooting voor 1909. 't Is wel opvallend, dat vroegere bestuursautoriteiten, die volkomen als der zake kundig moeten worden beschouwd, maar geheel buiten de verantwoordelijkheid staan, zoo heel anders over de zaak denken en zich uitlaten. Zoo b.v. de oud-resident der Padangsche Bovenlanden, H. E. Prins, in zijn, in 't „Koloniaal Weekblad" van 8 en 15 Oct. ll. gepubliceerd en nog steeds onweerlegd gebleven protest tegen de regeeringshandelingen in zake de wijze van belastinginvoering ter Westkust van Sumatra.

Weet zoo iemand, dat het gewest jarenlang zelf heeft bestuurd, er niets van en weet de heer Boissevain het wel? Vreemde toestanden dan toch!"

***

De Ind. correspondent der „N. Rott. Crt." vestigt de aandacht op de geschiedenis van een klein stukje wetgeving, dat z.i. op zichzelf reeds niet onbelangrijk is, doch dat het in zijn wording een voorproefje geeft van hetgeen, naar hij meent, te wachten staat, indien inderdaad het nieuwe artikel 75 van het Regeeringsreglement in volle toepassing mocht komen, gelijk het hier in het moederland schijnt te worden geïnterpreteerd.

Na een uitvoerig betoog, zegt hij ten slotte:

„Dit voortbrengsel van wetgeving is niet het eerste, dat van de commissie, in Holland werkzaam, uitgaat. Een voorstel tot wijziging der rechterlijke organisatie moet hier reeds vroeger in advies zijn geweest; ook dat heette gegrond op het nieuwe artikel 75. Naar verluidt werd dit door de adviseurs hier te lande eenstemmig veroordeeld, daar het zich absoluut niet aan de toestanden en de behoeften der maatschappij aanpaste. Betoogd werd, dat eventueele invoering een ramp zou zijn voor deze gewesten!

Hetzelfde zou ongetwijfeld het geval zijn, indien het in dit opstel behandeld Kon. besluit eens mocht worden ingevoerd zonder dat men zooveel eenigszins mogelijk is van de achterdeur, die opengelaten werd, gebruik maakte. Dat toch zou de ondergang zijn van den Inlandschen landbouwersstand, ondanks zijn gebreken toch de kracht van het volk! Wordt het geen tijd om te erkennen, dat de wijziging van het Regeeringsreglement — als de toepassing, die de commissie in Holland eraan wenscht te geven, inderdaad juist moet worden geacht — een fout is geweest, die herstelling behoeft. De algemeene verwachting is hier, dat het artikel nooit zoo als men nu schijnt te willen, in werking zal treden, omdat de uitvoering geheel onmogelijk zal blijken en het heeft er wel van, dat men gelijk zal blijken te hebben. Doch dan is het beter, dat men dit openlijk erkent en de dure en nuttelooze commissies in Holland, die geen maatregelen met practisch effect kunnen ontwerpen, zoo spoedig doenlijk ontbindt."

***

De Ind. correspondent der „N. Rott. Crt." vesg r a a f eens zou uitleggen, hoe het plegen van wreedheden door de troepen te Atjeh verschoonbaar en verklaarbaar is, opent in zijn betoogingsserie geen nieuwe gezichtspunten. Zijn argumentatie komt het duidelijkst uit in het volgende stukje, dat wij uit zijn artikel No. 2 overnemen:

„In alle lagen der Europeesche samenleving op Java plegen Europeanen handelingen tegenover een inlander, die, als ze op een rasgenoot werden toegepast, streng zouden worden afgekeurd, dus het ligt voor de hand, dat deze opvatting des te sterker tot uitdrukking zal komen en zich in feitelijkheden omzetten, naar gelang de Europeaan over minder beschaving en ontwikkeling beschikt.

Nu wordt het Europeesch gedeelte van het Indische leger zeker niet uit het beste deel van het Nederlandsche volk gerecruteerd; de heer Bogaardt verklaarde in de zitting van de Tweede Kamer van 6 November j.l. vóór zijn vertrek uit Indië, Ngawi en Tjimahi te hebben bezocht en te moeten erkennen, dat het Nederlandsch-Indische leger nog slechte elementen bevat, die in ons leger niet zouden worden geduld. Het is dus niet anders te verwachten, dan dat Europeesche militairen beneden den rang van officier juist door hun gebrek aan beschaving in de allereerste plaats op hardhandige wijze uiting zullen geven aan het bewustzijn, dat zij zich verre boven die „leelijke zwartmoppen" verheven gevoelen.

En inderdaad kan men in de Indische bladen uit garnizoensplaatsen op Java geregeld klachten lezen over min of meer ernstige baldadigheden door mindere militairen tegen de inlandsche bevolking gepleegd, — de niet-Europeesche elementen van het Indische leger daaronder begrepen — want deze nemen uit den aard der zaak de opvattingen van hunne Europeesche collega's over en voelen zich als „orang kompanie" bovendien geheel van hunne Amboineesche of Javaansche omgeving vervreemd en daarboven verheven.

De Indische officieren komen in den regel slechts met het slechtste deel der inlandsche samenleving — den inlandschen soldaat en de inlandsche soldatenmeid — in aanraking, en zullen daardoor de zeer vergeeflijke neiging hebben, den inlander in het algemeen nog ongunstiger te beoordeelen, dan met andere Europeanen het geval is. Zij hebben al moeite genoeg om de discipline in de kazernes der vredesgarnizoenen te handhaven, en laten het tegengaan van baldadigheden buiten de kazerne liefst over aan de gebrekkige politie, die in den regel tegenover het ruwe optreden van de militairen machteloos is. Dit alles in het oog houdende, verplaatste men zich nu in den toestand van het Indische leger, in meestal kleine, soms door onderofficieren gecommandeerde patrouilles, optredende tegen een inlandschen vijand."

Erg duidelijk is het ons nog niet geworden, waarom het begaan van wreedheden door militairen op Atjeh verschoonbaar en verklaarbaar is.

Zou deze heer het schrijven in couranten maar niet aan anderen overlaten?

***

Maurits Wagenvoort schrijft reisbrieven uit Indië, die onder den titel „Van ons grooter Nederland", o.m. ook in de „Nieuwe Courant" worden opgenomen.

Uit Tondano schrijft hij d.d. 9 October:

„Geef mij goede financiën, en ik geef u goede politiek", zei een Fransch staatsman in de vorige eeuw. Sinds het paar jaren, dat geheel Celebes werkelijk onder ons bestuur staat, heeft het aan de algemeene koloniale kas niet enkel geen cent gekost, maar reeds betaalt het landschapsgewijs niet onbelangrijke bijdragen aan de centrale regeering.

Het spreekt vanzelf, dat deze, zoodra onze militairen in „de drie zelfbesturende landschappen" Boni, Wadjo en Soppeng, dien bewonderenswaardigen en ieder verblijdenden toestand van orde en recht hadden geschapen, waarop elk Nederlander zich trots kan gevoelen, zooals ik, gedacht heeft aan de belastingregeling.

Trouwens, ook in het land van den radja van Goa, haar ouden, lastigen, nu vervallen en gedooden buurman, en elders in Midden-Celebes stond zij voor dezelfde vraag. De oplossing lijkt mij gelukkig, gegeven de bijzonderheid, dat zij overal een klasse van menschen vormde, die, voorheen gewend als onmondigen en onverantwoordelijken onderhouden te worden, door haar vrij en zelfstandig werd gemaakt: ik bedoel de vroegere slaven. Deze menschen waren gewoon te arbeiden, maar deze gewoonte was ook hun eenig belastbaar bezit. Zij waren gewoon te arbeiden voor hun meesters. Van het oogenblik hunner vrijmaking mochten en konden zij het doen voor zichzelf en hun gezin. De vruchtbare, maar nog braak liggende gronden vormen het grootste gedeelte van Celebes: zij behooren in eigendom aan den „vorst", dat is thans de N.-I. regeering, maar het bezitrecht van den eersten occupant wordt ten volle erkend met al zijn consequentiën, zelfs nog jaren nadat hij op een bepaald stuk grond dit recht niet meer heeft uitgeoefend. Dat is: ieder kan zooveel grond in bezit nemen, als hij bearbeiden kan, hij en de zijnen, van dat oogenblik af is deze grond zijn grond, zelfs wanneer hij na den eersten oogst een ander stuk bearbeidt, dat hem beter lijkt. Natuurlijk vervalt het recht na zeker aantal jaren van nietgebruikmaking.

En verder:

„De zaak is, dat ons Bestuur op Celebes staat tegenover een meerderheid van menschen, die, opgevoed in toestanden van wanorde, afpersing en onveiligheid van het zwakke eigendom, verslapt zijn in traagheid en afkeer van den arbeid. Wel worden zij overreed tot arbeid, maar zij hebben ge-

leerd niet meer te werken dan hun nooddruft volstrekt eischt. Men mag eerst van een volgend geslacht verwachten, dat het van de ruimschoots gegeven gelegenheid gebruik weet te maken om tot welvaart te komen. Niettemin vermeerdert de welvaart dezer drie landschappen zienderoogen: de in- en uitvoer van hun belangrijkste haven, Palima, aan de Golf van Boni, is in het laatste jaar geklommen van nog geen *f* 200,000 op *f* 1,200,000, met name wordt de uitvoer van wat wij noemen „Turksche" tarwe grooter met elke scheepsgelegenheid. Let eens op, wanneer wij twintig jaar verder zijn, wat er van Celebes onder ons bestuur is geworden. Het is voor ieder, die er de menschen, de toestanden en de gelegenheid heeft gadegeslagen, duidelijk, dat dit land ontwaakt is voor een heerlijken dag."

Dit laat zich anders lezen dan de reisbrieven van den heer Boissevain in het „Algemeen Handelsblad."

***

Eenigen tijd geleden schreef K. in de N. Rott. Ct." over een betere verzekering van de indische pensioenen. Hij was over die zaak allesbehalve tevreden. X. valt hem in dezelfde courant bij met een klacht, die te mooi is om haar onvermeld te laten.

„De wijze", zegt hij, „waarop door de Indische landsdienaren wordt bijgedragen aan de pensioenfondsen, zoomin als de wijze van administratie leveren waarborg op, dat in normale tijden — laat staan abnormale — die fondsen ten allen tijde in staat zullen zijn om aan hunne verplichtingen te voldoen.

Dat dit één der hinderpalen is om zich voor den Indischen staatsdienst te verbinden, behoeft nauwelijks betoog.

Laat mij enkel, ten bewijze hoe de Indische regeering doordrongen is van den ernst, het gewicht der administratie van een dergelijk fonds, wijzen op het feit, dat het bestuur van het fonds voor weduwen en weezen van burgerlijke landsdienaren bestaat uit louter ondeskundige menschen.

De regeeringsalmanak voor 1908 vermeldt hunne namen.

Tijdens het afdrukken was de functie van voorzitter, vacant door het overlijden van den gepensioneerden hoofdingenieur van den waterstaat, den heer Spanjaard, nog niet vermeld. De heeren L. E. Martens, de waterstaatsingenieur A. Sijthoff, de inspecteur van het inlandsch onderwijs J. C. Bertsch en de advokaat-generaal mr. A. Kollman, zij zullen zeker zelven toestemmen, dat zij, noch krachtens studie, noch krachtens ervaring, op de hoogte zijn van eenige belangrijke geldelijke administratie, allerminst van die over een fonds van millioenen gulden.

De heeren danken dan ook het lidmaatschap — een eerebaantje, — louter aan hunne ambtelijke posite en zijn in het vertrouwen, dat de zoogenaamde amanuensis en diens adjunct bij de belegging der gelden met inzicht en oordeel te werk gaan.

Een vertrouwen, dat gerechtvaardigd zou zijn, als dan tenminste die titularissen, op grond van speciale kennis, daartoe in staat zijn, wat ik betwist."

Hij geeft dan een prachtig staaltje van „administratie", jaren geleden door een amanuensis gevoerd, die hypotheek verleende op onverdeelde eigendommen!

Hij gelooft, dat het daarbij nu niet meer zoo zonderling toegaat.

„Toch'., zegt hij, „zou het nuttig, neen noodzakelijk zijn, dat eens een grondig onderzoek werd ingesteld naar de waarde der onroerende goederen, waarop ten bate van het zgn. civiel Weduwen- en Weezenfonds hypotheken zijn verleend. Wel te verstaan een onderzoek door deskundigen.

Ik wil besluiten met als mijne innige overtuiging uit te spreken, dat de organisatie en de administratie van het civiel Weduwen- en Weezenfonds niet voldoet aan de strenge eischen, welke daaraan moeten worden gesteld en dat eene spoedige enquete daarnaar, met openbaarmaking van het resultaat ervan, noodzakelijk is."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Perniagaän bespreekt de door Raden Toemenggoeng Ario Tirto Koesoemo, Regent van Karanganjar, in zijn regentschap getroffen maatregelen om den economischen toestand te verbeteren; o.a. het verstrekken van crediet voor den aankoop van ploeg-stieren, welke later vetgemest en met groote winst voor de slachtbank verkocht kunnen worden, het invoeren van den hindoestaanschen ploeg, het beperken van het geven van bijdragen op feesten (n j o e m b a n g), het oprichten van desaloemboengs, enz. Zijn krachtig optreden heeft echter ontstemming bij de bevolking veroorzaakt. Het is zaak, meent het blad, dat de Regeering daaraan aandacht schenke, voor het te laat is.

E p s i l o n beklaagt zich in hetzelfde blad over de lichtvaardigheid, waarmede men in Poerwokerto er toe overgaat om desahoofden met arrest op de paseban te straffen, waarbij zij gedurende hun straftijd in eigen voeding moeten voorzien. Zou het bezwarend voor den Regent zijn om de gestrafte desahoofden te voeden? vraagt hij, en antwoordt daarop: Neen, want deze hoofdambtenaar geniet een hoog traktemen,, en zal zich die uitgave wel kunnen getroosten.

In No. 83 van de **Tjahaja Sumatra** komt een uitvoerige correspondentie uit Mekka voor, die onder meer bevat het bericht, dat in die stad een dagblad zal verschijnen, en voorts mededeelingen over den Hidjaz-spoorweg. De treinen worden voorzien van drie stukken geschut, één op de locomotief, één op den middelsten en één op den laatsten wagen, van honderden geweren en van een zoeklicht, zoodat men het volk, dat slechte bedoelingen heeft, reeds op grooten afstand zien kan. De wagons zijn gepantserd en verdeeld in 5 vertrekken; bovendien heeft elke wagon een badkamer, een keuken, een reservoir voor water, benoodigd voor de wassching, welke het gebed voorafgaat.

In No. 84 maakt A. B a h a r een vergelijking tusschen het Inlandsch onderwijs op dit oogenblik en twintig jaren geleden. Vroeger had een onderwijzer alléén om aan zijne leerlingen het a b c te leeren drie maanden tijds noodig. Tegenwoordig, aan de hand van de leerboekjes van den Heer Luitjes en van Professor C. A. Ophuizen, gaat dat véél vlugger. Niettegenstaande er inlandsche scholen zijn, gaan toch vele ouders voort met hunne kinderen slechts uit den Qoran te laten leeren. Is dit laatste misschien beter dan het onderwijs aan die inlandsche scholen? Voorzeker niet, zegt hij. De methode van het Qoran-onderwijs keurt schrijver af. Het is veel beter om dezelfde methode als op de gouvernementsscholen te volgen. Bij het leeren lezen met hollandsche karakters begint men met eerst de letters te leeren en daarna hare samenstellingen tot woorden. Zoo zoude men z.i. ook eerst de enkele arabische letters a l i f, b a, t a enz. en vervolgens de klankteekens d l a m m a h, k a s r a h, f a t h a moeten leeren, om vervolgens over te gaan tot het leeren van woorden en zinnen. Ook is het wenschelijk om de leerlingen in verschillende klassen, naar gelang van hunne vorderingen, te doen zitten, evenals op de inlandsche scholen.

In **Pertja Barat** laat P o n t o in een uitvoerig artikel een waarschuwend woord hooren tegen het dobbelen, tegen den omgang met publieke vrouwen, waardoor de gezondheid geknakt kan worden, tegen het gebruik van alcoholische dranken, die dronkenschap veroorzaken en tegen het schuiven van opium. Dronkenschap geeft aanleiding tot twist, handtastelijkheden, zelfs tot gevechten met blanke wapens. Het gebruik van opium ondermijnt het lichaam. De schuivers vermageren, hunne oogen worden dof, hunne physieke kracht vermindert, hun werklust neemt af, zij verliezen hun eetlust, lijden aan slapeloosheid, gaan hoesten, enz.

In **Pemberita Atjeh** wijdt D j a E n d a r M o e d a. onder den titel: H i n d i a B a n g o e n (het ontwakend Indië) een artikel aan de eerste komst der Europeanen in Indië en aan het ontstaan van den Javanenbond, die onder anderen zich ten doel stelt een blad tot ontwikkeling van den Inlander uit te geven. Hij hoopt, dat er in Sumatra of te Makassar een afdeeling van dien bond zal worden opgericht.

S i g i r i k h a l o e s wijst op de onvoldoende bezoldiging van de hulponderwijzers en de kweekelingen aan de Inlandsche scholen op de Oostkust van Sumatra.

B i n t a n g B a r a t vestigt in **Patjaran Warta** ook weder de aandacht op het verderfelijke van het dobbelen, en spreekt de hoop uit, dat de hoofden het goede voorbeeld zullen geven, door het kaartspelen bij feestelijke gelegenheden af te schaffen. De kleine man zal dan van zelf volgen. Maar als het kaartspel verdwijnt, verdwijnt dan niet een middel om zich te vermaken? vraagt hij. Ja, maar men kan het kaartspelen immers door andere spelen vervangen, welke men zonder inzet speelt, zooals het schaken, het biljarten, enz. Ook moedigt hij het lezen van dagbladen aan. Dat verrijkt de kennis van dengene, die leest, en deze raakt er zoo aan gewend, dat hij ten slotte niet meer buiten zijn dagblad kan en telkens met ongeduld daar-

op wacht. En iemand, die veel leest, zal niet meer aan de kaarten denken.

In netzelfde blad looft Thung Bouw Kiat een premie van *f* 25 uit voor een geschrift over het gevaar, dat uit het dobbelen ontstaat (bahaja jang terbit daripadja djoedi, main top).

De schitterende ontvangst van den Regent van Blitar, Raden Mas Adipati Ario Sosro Hadinegoro te Buitenzorg bij den Gouverneur-Generaal Van Heutsz bij gelegenheid van eene particuliere audientie gaf R. M. Tirtoadsisoerjo aanleiding, om in de **Medan Prijaji** zijne verontwaardiging uit te spreken over de wijze, waarop een afgetreden Assistent-Resident (sekarang soedah djadi matjan ompang, die thans een tandelooze tijger is geworden) zijne inlandsche hoofden bejegende. Bij het houden van policierol, moest de djaksa op den grond zitten, terwijl vreemde oosterlingen, als beklaagden, staan bleven. De Regenten moesten bij gelegenheid van officieele bijeenkomsten en feesten de inlandsche ambtenaren op stoelen plaats laten nemen, als zij zelf niet op den grond zitten. Dat zal het prestige van die ambtenaren verhoogen.

Dezelfde schrijver haalt als een bewijs van vooruitgang aan, dat talrijke personen gelijkstelling met Europeanen hebben gevraagd en gekregen, zooals nu onlangs weer vier mannelijke en twee vrouwelijke leden der arabische familie Baädilla te Neira. Het voorgaande jaar zijn reeds meerdere leden van die familie met Europeanen gelijkgesteld. Hij vraagt of men niet als regel zou kunnen bepalen dat zij, die een school, welke ook voor Europeanen bestemd is, hebben doorloopen of eene andere hoogere opleiding hebben gehad *), met Europeanen worden gelijkgesteld.

*) Zooals de personen met een diploma van het kleinambtenaarsexamen, de burgeravondschool, de Koningin Wilhelminaschool, de landbouwschool, de opleidingschool, enz.

M. A. S. betoogt de wenschelijkheid, om aan assistent-wedono's een landswoning te verstrekken, of, zoo dit niet gaat, hun een huishuurindemniteit van slechts *f* 10 's maands te geven. Nu moeten zij op hunne standplaatsen een huis koopen of huren, hetgeen bezwarend is.

In de **Poetri Hindia** toont Mevrouw M. d. S. de noodzakelijkheid aan om aan weduwen van prijajiïs (inlandsche ambtenaren) een pensioen te geven. Het zou op dezelfde wijze geregeld kunnen worden als bij de europeesche ambtenaren door het stichten van een fonds. In den beginne zullen de prijaji's ontstemd zijn, wanneer een gedeelte van hun traktement wordt ingehouden, maar, wanneer zij zien, dat daardoor de toekomst hunner echtgenooten verzekerd wordt, zullen zij zich met dien maatregel verzoenen.

Dit blad is ook begonnen met een geregelden cursus te geven voor die volwassen inlandsche vrouwen, die reeds hebben leeren lezen en schrijven in een der inlandsche talen en nu tot hare meerdere ontwikkeling ook de Nederlandsche taal wenschen te leeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In **Perniagaän** wijdt Kim Gin Pit Kongsi een artikel aan doekoens (zoogenaamde geneeskundigen), die met djampé's (tooverformulieren) werken, en anderen, die de toekomst voorspellen. Deze laatsten — de waarzegsters — doen z.i. niets dan raden, en als zij maar ééns toevallig goed geraden hebben maakt dit haar wijd en zijd beroemd. Hij waarschuwt, dat zij niet te vertrouwen zijn, en als voorbeeld hiervan vertelt hij van eene mooie, jonge, getrouwde vrouw, die tal van aanbidders had en eene waarzegster ging raadplegen. Deze gaf haar den raad om haar man over te halen voor een of twee jaren over zee te reizen, en haar achter te laten. Weenende verliet zij de bedriegster. Eene andere waarzegster voorspelde aan den schrijver, dat hij een persoon van gewicht zou worden. Dit is echter tot dusverre nog niet uitgekomen.

H. bespreekt, onder den titel Pengoesik V (de vijfde plaag), het kwaad, dat door opiumgebruik veroorzaakt wordt, en vestigt er de aandacht op, dat men in China hardnekkig bezig is om het schuiven te verbieden. Van de getroffen maatregelen zijn reeds resultaten verkregen. De opiumregie had ten doel in Nederlandsch-Indië aan het schuiven een einde te maken. Is er reeds vermindering van het gebruik te bespeuren? Integendeel, het debiet neemt toe, en op de algeheele verdwijning van opium in Nederlandsch-Indië zal men zeker zoo lang moeten wachten, tot de paarden horens hebben en de honden eieren kunnen leggen! — meent schrijver.

D. waarschuwt tegen het dobbelen, dat immers tot niets strekt, daarentegen tijd, geld en vertrouwen doet verliezen, waardoor men ten slotte een slechten naam krijgt. Men kan zich immers op andere wijzen vermaken, zegt hij.

T. D. Hoo is van oordeel, dat Chineezen, die zich van de haarvlecht hebben ontdaan en zich als Europeanen kleeden, ook eenigszins de europeesche wijze van rouwen moeten volgen. Het staat dan niet een hoofddoek te dragen van grof katoen; in huis zou dat nog gaan, maar daar buiten wekt het den lachlust van andere rassen op. De voorkeur zou z.i. verdienen een witte band om den arm en om den hoed, van ongeveer twee vingers breedte, waarop men met zwarten inkt in chineesche karakters vermeldt, voor welk familielid men rouwt.

Uitvoerig behandelt het blad de vijf plichten, welke men op aarde heeft in acht te nemen, namelijk de plichten van den vorst en van de ambtenaren, die van ouders en kinderen, die van man en vrouw, die van de oudere en jongere broeders en die van vrienden onderling.

De vraag of men verwachten kan, dat er in China een parlement (Hian Tjeng Hoat) zou kunnen zijn als in de Staten van Europa, in Amerika en Japan, beantwoordt de redactie bevestigend.

Ho Po besprekende de velerlei hervormingen, welke China binnen zeven jaar wil invoeren, meent, dat dit met moeilijkheden gepaard zal gaan, want hij vreest, dat niet voorkomen zal kunnen worden, dat de andere natiën zich daarmede bemoeien.

Lim Wi Beng stelt voor om het reboetanfeest (waarbij de menigte zich van de offergaven, welke op eene verhevenheid geplaatst worden, om strijd meester maakt) af te schaffen. Het roeifeest — Pé Tsjoen — kan blijven bestaan; maar ook de viering van den 15en dag der eerste maand (Tjap go mè) moest z.i. vervallen, daar er veel geld wordt verteerd, dat men beter deed met aan de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan te schenken.

Khouw Keng Thay spreekt in de **Tiong Hoa Wi Sien Po** zijne meening uit over het wenschelijke, om aan de vrouw lezen en schrijven te leeren, opdat zij in staat zij om van verscheidene zaken op de hoogte te raken, want de vrouw, die ontwikkeld is, kan hare plichten tegenover haar echtgenoot beter waarnemen.

Lim Wi Teng dringt aan op eensgezindheid tusschen man en vrouw. Al moet men sober leven, wanneer in huis rust en vrede heerschen, is dit méér waard dan het bezit van rijkdom.

Zoo vertelt eene hulpredactrice, hoe men het moet aanleggen om orde in huis te hebben, al moet men van een klein inkomen bestaan.

Lim Pang Nio leert, dat eene vrouw niet alléén voor hare gezondheid, maar ook voor haar uiterlijk zorg moet dragen. Zij moet het voorbeeld van hare europeesche zusteren volgen, die dikwijls ondanks een hoogen leeftijd, er toch nog knap uitzien, terwijl chineesche vrouwen van dertig jaar al erg oud lijken.

Kwee Twee Nio keurt ten sterkste af, dat de baboe's door vreesaanjaging de kinderen het huilen beletten. Zij geeft aan de moeders den goeden raad om het doen en laten der baboe's nauwkeurig na te gaan.

No. 41 van de **Bintang Soerabaja** bevat een brief van een viertal jongelieden, die naar China zijn vertrokken, om hunne opvoeding in Nangking te voltooien, over hunne reis van Soerabaja tot Singapore, gericht aan hunne familieleden te Kediri. Zoowel te Batavia als te Singapore werden zij lieftderijk ontvangen en werd goed voor hen gezorgd.

In de **Pewarto Soerabaja** wekt een Chinees zijne rasgenooten op, om zich op het Tjing Im of Koan Oa (het zoogenaamd mandarijn chineesch) toe te leggen, opdat die taal niet bij andere talen worde tenachtergesteld.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-cultuur.

Het schijnt, dat de voorspelling van „Onze West" uitkomt, en nu werkelijk een verbetering komt in het aantal der ter verscheping aangeboden bossen.

Den 7en November ll. werden per ss. „Coppename" 9786 bossen bacoven verscheept, terwijl tot nu toe het grootste aantal bossen, dat verscheept werd, 7744 bedroeg.

De inspecteur van den landbouw zag zich echter wederom genoodzaakt, eene circulaire tot de planters te richten, ten einde er op te wijzen, dat een niet onbelangrijk aantal bossen worden aangeboden, die te vroeg zijn afgesneden, zoodat ze moeten worden afgekeurd.

Tevens wordt er de aandacht op gevestigd, dat de United Trust Co. tot nu toe niet al te streng was met de keuring, maar in den vervolge hierop niet moet worden gerekend, zoodat, wanneer voortgegaan wordt met het te vroeg afsnijden der bossen, dit zal kunnen leiden tot een aanzienlijk verlies.

* * *

Eene aangevochten benoeming.

Blijkens officieel bericht, schreef „Onze West", is de heer J. H. Crena Uiterwijk tijdelijk belast met de waarneming der functiën van chef van het bouwdepartement.

Het blad merkte hierbij het volgende op:

Wij vernemen, dat de heer Crena deze functiën zal vervullen tegelijk met zijne betrekking van kapitein-commandant der troepen en van het garnizoen. Voor het tijdelijk beheer van het bouwdepartement zal hem eene toelage van *f* 3000 's jaars worden toegekend.

Deze benoeming heeft in wijden kring bevreemding gewekt.

Het blad geeft toe, dat de ingenieur De Roode nog niet de noodige locale kennis bezit, om met het tijdelijk beheer te worden belast, doch meende dat de heer E. J. W. Juta de aangewezen persoon ware geweest voor de vervulling dezer betrekking.

* * *

Lawa-terreinen.

De Lawa-terreinen, onderzocht door de mijnexploratie van gouvernementswege, zijn, volgens de „Suriname", uitgegeven na twee inschrijvingen. Voor inwilliging werd geen der verzoeken van de deelnemers aan de eerste inschrijving geacht in aanmerking te komen. Bij de tweede inschrijving werden ingediend zeven verzoeken. Toegewezen werden aan mevr. Guisoulphe geb. Van West, een perceel van 594 H.A., tegen een verhoogde retributie van 101 cents (boven de gewone van 10 cts.) per H.A., en een perceel van 476 tegen eene verhoogde retributie van 1 ct. per H.A.; aan A. D. Guisoulphe twee perceelen resp. groot 500 en 1500 H.A., tegen een verhoogde retributie van 1 cent; aan mej. J. van West, een perceel van 1399, 6453 H.A., tegen eene verhoogde retributie van 11/9 ct. en aan H. van Ommeren een perceel van 1832, 2625 H.A. tegen een verhoogde retributie van 1½ ct.

* * *

De gewapende politie.

Tot voor korten tijd werd nog luttel zorg besteed aan de samenstelling van het korps gewapende politie alhier, en dit heeft er toe meegewerkt, dat men den politieman ten onzent niet voor vol aanziet, schreef „Onze West."

Het blad merkte op, dat weinig zorg aan de aanvulling werd besteed, doch nu in den laatsten tijd daarin verandering valt waar te nemen, terwijl ondeugdelijke elementen uit het korps worden verwijderd.

De van de candidaten gevorderde proeftijd, dien zij als beambten 4e klasse doorbrengen, versterkt den waarborg, dat slechts geschikte personen een definitieve aanstelling krijgen.

En die zich bizonder onderscheiden, worden niet langs de ezelsbrug der anciënniteit, maar bij keuze tot hooger rang bevorderd, wat men de eenige methode acht om tot een goede organisatie te geraken.

* * *

Schutterij.

Naar „Onze West.' vernam, is een plan voor de reorganisatie der schutterij onlangs door de betrekkelijke commissie bij den gouverneur ingediend. De heer W. L. Loth heeft eervol ontslag aangevraagd als commandant der schutterij.

* * *

Lucifersfabriek.

Naar „Onze West" vernam is op eene ten huize van den heer Wong Lun Hing gehouden vergadering het besluit genomen tot oprichting van een tweede lucifers-fabriek te Paramaribo.

De onderneming zal den vorm aannemen van eene naamlooze vennootschap. Het kapitaal is bepaald op *f* 25,000, in aandeelen van *f* 500. De statuten laten de mogelijkheid open, zoo noodig het kapitaal te vergrooten.

* * *

CURAÇAO.

Den 31en Oct. ll. werd ter gouvernementshuize een vergadering gehouden, waartoe de leden van

den Raad van bestuur en de commandanten van de „Heemskerck" en de „Friesland" door den gouverneur waren opgeroepen. Wat daar verhandeld werd, natuurlijk met betrekking op de Venezolaansche quaestie, bleef geheim, maar nieuwtjesjagers maakten er van, dat de Nederlandsche Regeering den gouverneur had opgedragen om met de meest strenge maatregelen tegen de bevolking van Curaçao op te treden, zoo deze zich roerig mocht betoonen.

Daar was geen woord van waar, en de gouverneur zag zich verplicht tot tegenspraak in de bladen, daar het praatje geloofd werd en ontevredenheid verwekte.

* * *

Op het bericht, dat het verbod op den uitvoer van wapenen naar Venezuela was opgeheven, teekende de „Vrijmoedige" het volgende aan:

Met onvervalschte en onverdeelde vreugde begroette de bevolking van Curaçao bovenvermelde regeeringsmaatregelen, waarin zij een begin ziet van een krachtig optreden tegen Venezuela ter verkrijging van de verschuldigde genoegdoening voor de vele tekortkomingen van president Castro's regeering tegen Nederland en diens geliefde kolonie. Vreesde men soms, — natuurlijk ten onrechte, en gedreven door den angst, om het geliefde Moederland diens prestige hoog te zien ophouden, — dat de Ned. regeering, tengevolge van haren begrijpelijken wensch, om de geschillen met die pseudorepubliek in der minne op te lossen, — een wensch, ingegeven door hare natuurlijke vredelievendheid, door haren loffelijken afkeer van geweldmiddelen, — allicht ietwat ver zoude gaan in hare concessies aan den wraakzuchtigen en despotieken Castro, thans heeft men de overtuiging verkregen, dat zulks niet alleen het geval niet is geweest, maar dat zij buitendien de door eer en waardigheid afgebakende houding aangenomen heeft. E l l e a b i e n m é r i t é d e l a p a t r i e!

* * *

Aan de „Wekker" ontleenen wij de volgende berichten:

De K. W. I. Maildienst heeft weer een aantal Curaçaosche arbeiders in dienst genomen, om hen werkzaam te stellen zoowel in Suriname aan wal, als op de booten, die op New York varen.

Het Bestuur der kolonie heeft *f* 1000.— beschikbaar gesteld ter afgraving van den top van den „Groote Berg" en den „Kleine Berg", alzoo werk verschaffende aan tal van werkloozen.

Een Commissie heeft zich hier gevormd, om de gelden, die de Vereeniging „Oost" en West" in Nederland inzamelt voor de noodlijdenden in deze kolonie, in ontvangst te nemen. Zij bestaat uit de Heeren: D r. H. F e r g u s o n, als Voorzitter, M. V i c t o r Z w i j s e n, als Secretaris, J. H. P e r r e t G e n t i l, als Penningmeester, en M r. T h. I. A. N u i j e n s, T h. B u i j s en J. C. B. F o r b e s, als gewone leden.

Van Vreemde Koloniën.

Gutta-percha en Caoutchouc op Nieuw-Guinea.

Aan een verslag van het Koloniaal Wirtschaftliche Komitee van de Deutsche Kolonialgesellschaft wordt betreffende het in hoofde dezes genoemde onderwerp het volgende ontleend:

Tijdens de expeditie, die de gouverneur Dr. Hahl in het begin van Maart in vereeniging met Dr. Schlechter naar den Oearia of Hercules-rivier ondernam, werden op botanisch gebied eenige belangrijke waarnemingen gedaan. In de eerste plaats kon Schlechter in het heele gebied het veelvuldig voorkomen van getah-boomen, zoowel van de witte als van de roode soort, vaststellen. Ook werden op den Coramia caoutschouclianen in groote hoeveelheden aangetroffen, die ten deele zeer dik en lang waren. Het is aan te nemen, dat zij ook op de andere heuvels in het Oearia-gebied voorkomen.

Een monster gewonnen caoutchouc werd naar Duitschland gezonden en daar voor de verschillende doeleinden bruikbaar bevonden.

In 't geheele alluviale gebied van den benedenloop van den Oesaria werd een wilde bananensoort aangetroffen, de hoogste, die Schleichter ooit had waargenomen. Met het oog op het gemakkelijk vervoer langs de rivier en de vrij talrijke bevolking, acht hij de mogelijkheid niet uitgesloten, dat hiermede een bron van grondstoffen voor de vezel-industrie werd gevonden. Eerst moet evenwel nog de bruikbaarheid van den vezel worden onderzocht. Ook een nieuwe caoutchoucplant heeft Schlechter ontdekt en wel in het Finisterre-gebergte, een zware boom van het ficusgeslacht, die op een hoogte van 800 tot 1200 M. niet zelden voorkwam. De caoutchouc schijnt van goede hoedanigheid te zijn; monsters zouden ter beoordeeling worden opgezonden.

Met vreugde wordt het verschijnsel begroet, dat nu ook de inboorlingen zich op de inzameling van gutta-percha gaan toeleggen. In opdracht van het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen zijn de eerste pogingen om de inboorlingen tot een stelselmatige bereiding van getah te brengen, met een groot aantal inboorlingen uit verschillende dorpen van de Jambo-vlakte, onder leiding van een deskundigen Maleier ondernomen. In de Jambo-vlakte, zoowel als in de Gogol-vlakte tot in de naaste omgeving van Friedrich Wilhelmshafen worden goede, ontginbare voorraden aangetroffen. Op te merken valt, dat de inboorlingen de getah winnen, zonder nadere aanwijzing en zonder technische werktuigen. Deze door de inboorlingen gewonnen getah werd in Duitschland ten deele tot een prijs van 5 mark per kilogram verkocht. Het is zoo te verwachten, dat de intelligente bevolking spoedig zal inzien, welk voordeel deze arbeid haar oplevert.

Dit eerste begin van getah-winning door de inboorlingen in deze streken geven aanleiding tot goede verwachtingen. In de eerste plaats wordt gedacht aan de ontginning der getah-voorraden in de vlakten van Gogol, Noeroe en Jambo. In dit heele gebied van Alexis-hafen tot den Kabenau zal de exploitatie kunnen geschieden zonder de hulp van Europeanen, terwijl in andere districten de zending reeds ten deele hare medewerking heeft toegezegd.

Ook aan den voet van het Finisterre-gebergte is een begin gemaakt met het onderricht van inboorlingen, die van de kust bij Berlinhafen te Boeloe gekomen waren om de getah-winning te leeren. De onder leiding van Dr. Schlechter door hen gewonnen getah bleek volkomen zaakkundig te zijn bereid.

In Augustus ondernam de gouverneur Dr. Hahl een grooteren onderzoekingstocht naar de Ramoe-rivier. Hij meldde den 27en Augustus ll. o. a. het volgende betreffende de resultaten van den tocht:

„Nadat van Boeloe uit over de etappe-Kani het Ibo-gebergte was bereikt, werd den 15en Augustus van hier opgebroken. Het dalen ging bezwaarlijk tengevolge van de steile helling; van den kam van het gebergte was het gelukt een uitzicht te erlangen op de uitloopers van het Finisterre- in het Oertzen-gebergte tot het dal van de Ramoe en verder tot het Bismarck-gebergte. Het bleek, dat de uitloopers van het gebergte in de vlakte van bosch ontbloot waren, en evenals het dal van de Boven-Ramoe het karakter dragen eener alang-alang-vlakte.

„Toen de expeditie het dal van de Ramoe had bereikt, kwamen van alle kanten, ook van over de rivier, inboorlingen opzetten, die veldvruchten en varkens aanboden in ruilhandel.

Het moet een succes worden geheeten, dat het gelukte om in de beste harmonie met en met de hulp van de inboorlingen de Ramoe te bereiken. Het kan niet moeilijk vallen om op de verkregen grondslagen voort te bouwen en inlichtingen te bekomen betreffende het doel der expeditie.

„Van Kani af was het doortrokken gebied bijna geheel met secundair bosch bedekt; alleen aan de Waiababeek en op de berghoogten werd oerwoud aangetroffen. Nergens werd hier echter caoutchouc of getah waargenomen. Voor het bijzondere doel der expeditie moet derhalve de uitkomst worden geconstateerd, dat in het gebied van het Kani- en Ibo-gebergte getah- of caoutchouc-houdende planten evenmin te vinden zijn, als in het steppen-gebied van de boven-Ramoe, met inbegrip van het voorgebergte van het Kratke-gebergte en van het centrale deel van het Bismarck-gebergte. Voor de voortzetting der onderneming valt daaruit de gevolgtrekking te maken, dat de volgende tocht van het Ibo-gebergte in zuidwestelijke richting moet worden ondernomen, teneinde het met bosch bedekte dal van de midden-Ramoe te bereiken en van daar tot het centrale deel van het Bismarck-gebergte door te dringen.

„In de laatste maanden werd van den arbeid der inboorlingen minder partij getrokken voor het inzamelen van getah, dan voor het verbeteren van den weg van de steppe Kani tot de kust, teneinde die voor paarden bruikbaar te maken. De uit Sydney bestelde pakpaarden zijn intusschen aangekomen en in ruime stallen onder dak gebracht.

„De gezondheidstoestand van de deelnemers aan de expeditie was over het geheel bevredigend.

„De regentijd hield dit jaar opvallend lang aan. In Maart en April vielen nog zware regens, waardoor de weg-aanleg dikwijls zeer bemoeilijkt werd. Eerst in Mei viel aan de kust de droge tijd in.

„De betrekkingen tot de inboorlingen zijn voortdurend goed. De inboorlingen presteerden goede diensten bij den weg-aanleg.

„Wat de door Dr. Schlechter aangelegde aanplantingen betreft, bleek dat de „manihot glaziovii" vooral zeer goed ontwikkelde. De in Juli van het vorige jaar geplante stekken waren tot boompjes geworden, waarvan de stammen een omvang hadden van 30 centimeter en meer. Schlechter acht het na de tot nu toe gedane waarnemingen wenschelijk, dat vooral in de droge streken der kolonie, vooral op het Gazelle-schiereiland, proeven worden genomen met „manihot glaziovii", inzonderheid daar, waar met andere cultures weinig succes verkregen wordt.

„In aansluiting met de vroeger getroffen en door het comité goed gevonden maatregelen, heeft gouverneur Hahl met Dr. Schlechter tot het volgende besloten:

1. Dr. Schlechter gaat na terugkeer naar de kust nog voor een paar weken naar de Finisterre-gebergte om de exploratie der rivier-dalen tot kaap Rigny te voltooien.

2. In September wordt de tweede tocht naar de Ramoe ondernomen, van het Ibo-gebergte uit in zuidwestelijke richting. De Ramoe wordt overgetrokken en ook het centrale deel van het Bismarck-gebergte onderzocht. Schlechter blijft van September tot December aan de Ramoe, zonder naar de kust terug te keeren.

3. Onmiddellijk na terugkomst geeft Dr. Schlechter twee zijner Maleiers af aan het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen ter voortzetting van de getah-winning met de inboorlingen. De helft der Malanesische manschappen wordt ontslagen en naar Herbertshohe gezonden. Na afwikkeling van de zaken der expeditie stelt Dr. Schlechter zich ter beschikking van het districtsbestuur voor het onderricht der leerlingen.

4. In Januari gaat Dr. Schlechter naar Finschhafen, om zoo ver mogelijk in het binnenland het gebergte te exploreeren naar het voorkomen van getah.

5. In Februari zal aan Dr. Schlechter gelegenheid worden gegeven om nog eens het Oearia-gebied te bezoeken. Daar zullen getah, caoutchouc, rotan en bananenvezels gewonnen worden. Voor laatstgenoemd doeleinde stelt het gouvernement twee Tagalen (inboorlingen van Luzon, waar de manilla-hennip wordt gevonden en bereid) beschikbaar. In April keert Dr. Schlechter weer naar Ertape terug om met den stationsleider een verder onderzoek in te stellen naar het voorkomen van getah en de inboorlingen te onderrichten.

6. Het comité wordt opnieuw verzocht om middelen ter beschikking te stellen voor een bezoek aan Nieuw-Pommeren.

7. Een Maleier blijft bij Dr. Schlechter, terwijl de anderen in Februari na afloop van hun contract door het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen naar hun land teruggezonden worden. Teneinde de getah-winning voort te kunnen zetten zullen andere Maleiers door tusschenkomst van den Duitschen consul te Padang in dienst van den gouvernement genomen worden, indien de teruggezondenen zich niet opnieuw willen verbinden.

In aansluiting op dit bericht schreef gouverneur Hahl verder:

„Uit dit bericht in verband met mijn vroegere mededeelingen blijkt, dat getah voorkomt in dalen der op het Finisterre-gebergte ontspringende rivieren, in het dal van de Minjem, in de vlakte van Gogol-Noeroe en in het achterland van Friedrich Wilhelmshafen. In de beide eerstgenoemde gebieden moet de aanwezigheid slechts zwak genoemd worden, in de beide laatstgenoemde daarentegen belangrijk geheeten worden. Bruikbaar alleen voor den handel is de soort, die door de Maleiers „getah merah" wordt genoemd. Uit de uitkomsten van den tocht in het Oearie-gebied blijkt dat deze getah-soort ook in het dal van die rivier wordt aangetroffen, evenals een caoutchouc-houdende liaan, „parameria", die een marktwaardig product oplevert.

„Het is te betwijfelen of de tochten naar het Finschhafen-gebied en aan de Huon-golf belangrijke gegevens zullen opleveren; daarentegen zal het gebied om Ertape waarschijnlijk blijken rijk aan getah te zijn, voor zooverre het geoorloofd is uit enkele waarnemingen gevolgtrekkingen te maken.

„Wanneer dus tot omstreeks Juni van het volgende jaar eene der opdrachten van de getah-expeditie tot een bevredigende uitkomst zal hebben geleid — vaststelling van het voorkomen van getah —; aan de tweede opdracht — het onderricht der inboorlingen — zal met de beschikbare middelen en binnen de gestelde tijdruimte niet kunnen worden voldaan. Particuliere ondernemingen, die zich voor de voortzetting zouden kunnen interesseeren, zijn niet voorhanden. Het bestuur zal al zijn krachten moeten inspannen, om ook in een beperkt gebied de getah-winning in te voeren en in stand te houden. Misschien zal ik hiertoe nog den financiëelen steun van het comité moeten vragen, zij het dan ook in bescheiden mate.

Dr. Hahl deelt dan ten slotte nog mede, dat Dr. Schlechter na terugkeer in Duitschland een algemeen verslag zal uitbrengen van zijne bevindingen, dat door het comité zal worden uitgegeven, terwijl hij ook voornemens is om tezamen met Dr. Lauterbach, die reeds over de flora van Duitsch Nieuw-Guinea schreef, een werk samen te stellen over dit onderwerp.

In het geheel is nu een hoeveelheid van 4350 pond getah uit Nieuw-Guinea naar Duitschland verzonden. Uit de opmerkingen van experts blijkt, dat niet alle aangeboden getah geschikt was voor de fabrikage van kabels.

De Norddeutsche Seekabelwerke te Nordenham rapporteerden, dat alleen eerste kwaliteit getah van Nieuw-Guinea met andere getah vermengd voor die fabrikage kon worden benut, weshalve aan Dr. Schlechter werd opgedragen om alleen getah van prima kwaliteit te doen winnen en bereiden.

***

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Verslag van den Gouvernements-pandhuisdienst over het dienstjaar 1907. Batavia, Albrecht en Co.. fol.

In het verslagjaar 1907 werd de dienst der gouv.-pandhuisdienst op Java en Madoera weder niet onbelangrijk uitgebreid. In het jaar 1906 werden 14 nieuwe instellingen geopend; in 1907 16, terwijl er in elk der volgende jaren minstens 35 bij zullen komen, waardoor in 1914 de regie volledig op Java en Madoera zal zijn ingevoerd. Op het einde van het verslagjaar 1907 waren reeds 54 gouv.-pandhuizen in exploitatie en was de dienst volledig ingevoerd in de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Banjoemas en Besoeki. Vijf dier pandhuizen werden beheerd door Inlanders-, de overige door Europeanen-administrateurs, terwijl verder het personeel bestond uit 42 Europ. adjunct-administrateurs, 665 Inl. beambten en 96 leerlingen, ook allen Inlanders.

In verband met het groote aantal Inlanders, dat een middel van bestaan vindt bij den pandhuisdienst — een aantal, dat natuurlijk nog zeer belangrijk zal worden uitgebreid, — klinkt het niet bemoedigend, dat het Hoofd van dezen tak van dienst aanteekent (blz. 6 van het Verslag):

„Voor de toekomst blijft de weinige integriteit van den Inlander eene hoogst bezwarende factor voor eene rationeele bedrijfsregeling. Tal van omslachtige voorschriften zouden als overbodig kunnen worden ingetrokken, indien het Inlandsche personeel meerdere waarborgen van eerlijkheid aanbood; met eene tweevoudige controle kans thans niet worden volstaan, en moet elke handeling tot 3 of 4 malen gecontroleerd worden door onafhankelijk van elkaar arbeidende beambten, wil men zekerheid hebben, dat geknoei is buitengesloten. Herhaaldelijk blijkt, dat, niettegenstaande eene behoorlijke bezoldiging, een Inlandsche beambte op onverantwoordelijke wijze zich in schulden heeft gestoken. Wordt zoo iemand het door zijne crediteuren te lastig gemaakt, dan geraakt hij tenslotte dusdanig in het nauw, dat hij zich aan hem toevertrouwde gelden of goederen vergrijpt. Behalve het geringe financieële overleg is ook dobbelzucht voor menig poenggawa de oorzaak van zijn val geworden.» Even tevoren merkt Verslaggever op, dat fraudes dan ook niet konden worden voorkomen „en moesten" elf inlandsche beambten wegens ontdekte onregelmatigheden oneervol worden ontslagen." Daarentegen gaven de Inlandsche administrateurs, de beheerders van pandhuizen, gelukkig „geen reden tot ontevredenheid."

Omtrent de geldelijke uitkomsten van het beheer, zoomede statistieken den inleg enz. betreffende bevat het Versl. uitvoerige gegevens, waarop dezerzijds niet kan worden ingegaan. Slechts zij aangeteekend, dat de bedrijfsrekening een winstsaldo aanwijst van *f* 550.325.34. De Verslaggever voert echter bij voorbaat verschillende motieven aan, om te bewijzen, dat dit bedrag slechts oogenschijnlijk hoog is, en „Voor hen, die het winstcijfer als welkome aanleiding willen aangrijpen tot versterking van hun betoog betreffende de urgentie van eene dadelijke renteverlaging, wordt aangeteekend... dat zij voorloopig voorzichtigheidshalve achterwege moet blijven, eenvoudig omdat nog geen voldoende gegevens beschikbaar zijn, en voor 1911 ook niet beschikbaar kunnen komen, om met juistheid te kunnen beoordeelen, in hoever de verlaging kan gaan, zonder gevaar voor verlies op de exploitatie in haar geheel; en om met juistheid te kunnen aannemen, dat zij zonder bezwaar ten slotte tot alle Gouvernementspandhuizen zal kunnen worden uitgestrekt."

* * *

De Indische Gids. December 1908.

De heer P. H. van der Kemp opent de nieuwe afl. met eene historische bijdrage over F. Wappers Melis, lid van den Raad van Financiën en Directeur der Inkomende en Uitgaande Rechten in Ned.-Indië, 1821—1825.

Onder het opschrift: Eene hulp-landrenteregeling, in het belang der Inlandsche bevolking dringend noodzakelijk, betreurt de heer F. Fokkens, resident van Madoera, het, dat de zgn. Preanger-landrenteregeling, bij Stsbl. 1907 No. 277 op alle gewesten van Java en Madoera (met uitzondering van de Vorstenlanden) van toepassing is verklaard, of liever dat voor die gewesten een nieuwe landrenteregeling is ingevoerd, gebaseerd op de Preanger-landrenteregeling. De denkbeelden, door schrijver omtrent de landrente op J. en M. ontwikkeld, verdienen zeker aller aandacht, omdat hij dit onderwerp meermalen grondig bestudeerde, getuige zijn brochure „Landrente-onderzoek op Java" 1896; zijn opstel in het Kol. Weekbl.: „De Preanger landrenteregeling" (Juni 1904); en zijne lezing in het Indisch Genootschap (20 Oct. 1905) bijv.

Boeka, wiens pseudoniem voor niemand meer een geheim is, schrijft vervolgens over: „Eenige aangelegenheden, den Inlander betreffend." Over diens denkvermogen, over onderwijs, over drankmisbruik, over ontwikkeling, over Inl. bestuursambtenaren, en eindelijk zelfs over het optreden tegen Inl. opstandelingen, geeft in enkele blz. Boeka zijn opinie te kennen. Wat dit laatste betreft zegt Boeka dat met het uit humanitaire beweegredenen gebruikelijke sommeeren, en daarna in de lucht schieten tegenover Inl. opstandelingen, het omgekeerde bereikt wordt van hetgeen men zich daarbij voorstelt. „De sommatie geeft den Oosterling den indruk van bangheid, en maakt hem daarom nog veel driester." Het vuren in de lucht doet zijn vertrouwen in onkwetsbaarheid toenemen. Daarom moeten dadelijk eenige voorvechters door scherpschutters worden neergelegd. In de meeste gevallen zijn de voorvechters de aanstokers — zegt Boeka — en zal hun sneuvelen een eind aan het verzet maken.

De heer L. F. van Gent bepleit het verspreiden (in groote hoeveelheden) van goede „Lectuur voor den Javaan", liefst van Gouv.-wege, bijv. een jaarlijkschen almanak, ter vervanging van den Javaanschen almanak, die door Buning te Jogja wordt uitgegeven, welke wel zeer ruime verspreiding geniet, doch slechts weinig bevat van hetgeen kan bijdragen tot intellectueele ontwikkeling van den Javaan. In een Naschrift wijst de Redacteur er op, „dat de Regeering er reeds meer dan een halve eeuw geleden werk van maakte nuttige leesboeken voor den Javaan te doen opstellen."

Eindelijk vermelden wij eene bijdrage van N. G., getiteld: Eene bedevaart, waarin de schrijver zijne indrukken weergeeft van een bezoek aan den Boroboedoer, „eene schepping, waarvoor wij met den diepsten eerbied en met bewondering bezield zijn."

Overigens bevat de Ind. Gids de gewone maandelijksche rubrieken, als: Varia; Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. d. M.; Koloniale literatuur; Wetenschap en Industrie en Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

* * *

Onze Eeuw.

Dr. E. B. Kielstra schrijft in het Dec.-nummer een interessant opstel over: Het sultanaat van Boeton, bestaande uit het eiland van dien naam, eenige omgelegen eilanden, benevens de landschapjes Polejang en Roembia op het vaste land van het Z.-O. schiereiland van Celebes. Op de Dr. Kielstra eigen wijze geeft hij eerst een beknopt, maar rijk aan feiten overzicht van onze bemoeienissen met Boeton; men ontwaart er uit, wat de Oost-Indische Compagnie deed en waarin zij te kort schoot; hoe het „Sultanaat" in de 18e eeuw vrijwel aan zichzelf bleef overgelaten, en hoe daarin verandering werd gebracht in de laatste jaren. De slotsom, waartoe schrijver komt, is, dat „het te lang verwaarloosde, verachterde, verarmde Boeton een betere toekomst tegemoet gaat, dank zij de in de laatste 10 à 15 jaar meer en meer veldwinnende overtuiging, dat het de plicht is van het Ned. gezag: niet om met een schijngezag over dergelijke landstreken tevreden te zijn en alles maar te laten zooals het is, of erger nog, slechter te zien worden, maar integendeel, de belangen van land en volk te behartigen, en de ontwikkeling van beide te bevorderen." Door dergelijk optreden, zegt Dr. Kielstra, „zal Nederland geen rechtstreeks voordeel behalen, de Indische schatkist zal er niet door worden gevuld, — wij zullen slechts de zelfvoldoening kunnen oogsten dat met onze medewerking" — en nu volgt een citaat uit Van Kol, Uit onze Koloniën, blz. 826 — „de verdrukking wordt opgeheven, de honger uit de hutten wordt gejaagd, den zwakken een beschermer, den inboorling welvaart, verstandelijke en zedelijke ontwikkeling worden geschonken. Wij zullen dien plicht niet verloochenen."

* * *

Weekblad voor Indië. No. 28.

R. B. geeft in dit Nr. eenige bijzonderheden over De auto en de(n) inlander, welke laatste het o.m. met de Javaansche kip gemeen heeft, dat hij op het sein van de naderende auto altijd nog even den weg oversteekt, wat zoo vaak tot minder aangename gevolgen leidt. „De auto en de inlander zijn elkaars vijanden."

De heer J. E. Jasper is in Asahan geweest tijdens de sultan in Nederland vertoefde, en aldaar door Toengkoe Amir in het paleis te Tandjoeng Balei, „op een joviale, hartelijke wijze" ontvangen. Men heeft hem toen verteld, dat de sultan heelemaal niet „om politieke redenen naar Holland zou zijn gegaan, maar inderdaad heeft die reis alleen plaats gehad ter voldoening van zijn groote begeerte, om eenmaal H. M. de Koningin te mogen zien." Wij gelooven, dat des sultans zoon, de Tongkoe Amir, den heer Jasper in dit opzicht heel diplomatiek bij den neus heeft gehad!

Het opstelletje bevat tevens een kiekje van „den Sultan van Assahan met enkele familieleden" en „De begrafenis van den vader des Sultans van Assahan", die „nog niet lang geleden overleden is."

Daarna geeft het Weekblad nog de navolgende Indische bijdragen: Bladen uit een schetsboek, door Insulanus. — Nongko-Djadjar (met fraaie afbeeldingen), door Reitsma. — Twee Indische predikanten uit de 17e eeuw, door Gabriël. — Indrukken van den Dag, door Chroniqeur. — De stille kracht. Oorspronkelijk Indisch blijspel, (vervolg).

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 48.

Den 19en November hield de heer J. E. Tehupeiory, Inlandsch arts te Amsterdam, in het Koloniaal Museum te Haarlem eene voordracht over Centraal-Borneo en zijne bevolking, welke in dit Nr. van de Mercuur in extenso is opgenomen. In korte trekken schetste de heer T. in zijn voordracht de verschillende onderzoekingstochten in Centraal-Borneo en hare resultaten (aan de laatste, in 1903, nam he heer T. zelve als arts deel(, om daarna geruimen tijd stil te staan bij de zeden en gewoonten der Dajaks. De heer T. wijst er daarbij op, dat de grondvesting van het Ned. gezag een weldaad is voor de verschillende stammen in gindsche streken, en zegt in dit verband: „Wat de geregelde aanraking met Europeesch bestuur vermag, bewijzen de geregelde toestanden in het rijk Serawak, waar de familie Brooke met betrekkelijk geringe middelen veel heeft tot stand weten te brengen." Wij gelooven intusschen, dat dit voorbeeld niet heel gelukkig gekozen is; en wel ten eerste, omdat het den eersten Radja van Serawak, Sir James Brooke, heel wat bloedigen strijd heeft gekost, waarbij hij voortdurend op steun van Engeland heeft mogen rekenen, om zijn gezag in Serawak te vestigen, en ten tweede laat de beschaving van sommige Dajakstammen in het Serawaksche ook thans nog alles te wenschen over, getuige hun dikwijls ondernomen sneltochten, ook op Nederlandsch gebied.

Overigens bevat dit Nummer van de Ind. Mercuur: Cacao-ziekten in Kamerun, door Dr. H. M. Quanjer. — Een nieuwe ziekte in de cocospalmen op Ceylon, door Dr. H. M. Quanjer. — Ziekten van den koffieboom, door Dr. H. M. Quanjer. — De waarde van Ureum als meststof. — Soekaboemische Landbouw-Vereeniging (vergadering van 21 Sept. 1908). — De invloed van de Javasuikerindustrie op de welvaart van de desa (voordracht van den heer J. Sibinga Mulder in het Ind. Genootschap). — De plannen voor Spoorwegaanleg op Sumatra. — De bacovenkultuur in Costa Rica. — Geologische en technische aanteekeningen over de goudindustrie in Suriname, door E. Middelberg. — Het conserveeren van eieren door bevriezing. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen. Benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

* * *

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur. Sept.-Nov. 1908.

De nieuwe afl. van dit tijdschr. wordt geheel ingenomen door een uitvoerige studie van den heer S. P. Ham, Inspecteur bij het Boschwezen, over De grond- en boschpolitiek op Java; en andere landen zouden wij aan den titel willen toevoegen na kennismaking met den inhoud, welke als volgt is verdeeld: I. Inleiding; II. Het boschbezit en boschbeheer in andere landen; III. De boschreserveering in het algemeen; IV. De boschreserveering op Java; V. De strijd om het nog vrije Staatsdomein en de bezwaren tegen eene behoudende grond- en boschpolitiek; VI. De verdeeling van het nog vrije Staatsdomein over de ver-

schillende vormen van het grondbezit. N a s c h r i f t. De vooruitzichten der Wereldmarkt, wat betreft houtbehoefte en houtvoorziening.

* * *

Berichten uit N. I.-Indië van den Sint-Claverbond.

1908. No. IV.

Pastoor A. K o r t e n h o r s t, van wiens hand reeds zeer vele Indische bijdragen in de „Berichten" verschenen, geeft thans onder het opschrift: V o r m r e i s v a n M g r. E. S. L u y p e n n a a r h e t e i l a n d B a n k a, een hoogst belangrijk overzicht (met tal van afbeeldingen) van de tinwinning op Banka, waarvan het vervolg in een volgende afl. zal worden gegeven en komen wij er alsdan op terug.

Vervolgens bevat dit Nr. de G e s c h i e d e n i s v a n h e t S t. W a l t h e r u s g e s t i c h t t e T o m o h o n i n d e M i n a h a s s a, o p h e t e i l a n d C e l e b e s; een woord bij het op Atjeh geplaatste M o n u m e n t v o o r P a s t o o r V e r b r a a k; en eenige brieven van Pr. H. F i s c h e r, getiteld: M e t d e t r o e p e n n a a r B a l i, in April 1908.

Ook nu was Pr. Fischer, evenals in 1906, zooals hij mededeelt, ooggetuige van een verschrikkelijke poepoetan, ditmaal door den vorst van Kloengkoeng en zijn aanhang uitgevoerd. Doch hoe treurig de aanblik van deze slachting in 't groot ook moet zijn geweest voor den man des vredes, waarbij hij intusschen verklaart, dat onzerzijds niet a n d e r s k o n w o r d e n g e h a n d e l d, acht hij het tenslotte een zegen voor door de bevolking, „dat de vorst met zijn geheelen adellijken aanhang is opgeruimd; want als er ooit van tyrannie kan gesproken worden, dan zeker bij de Balische potentaatjes, wier geheele grondgebied men in alle richtingen in hoogstens een paar uur kan afloopen."

En dan vervolgt hij: „In de poeris onzinnige weelde; gouden schalen, kostbare weefsels, een geheele batterie de cuisine, tot zelfs de potten, waarin de rijst wordt gekookt, van zuiver zilver; wapens, waarvan de greep met diamanten en robijnen is bezet; en de bevolking? arm, uitgezogen, geen dag zeker van 't geen ze zich door inspanning en vlijt verworven heeft. De gewone Baliër bezit niets; hij arbeidt en slaaft op de rijstvelden van den vorst en zijne talrijke parasieten, en een klein gedeelte van de opbrengst wordt hem toegeworpen om zijn karig leven te onderhouden."

***

In de Groene Amsterdammer

onder de rubriek „V o o r d e D a m e s", met het opschrift: „Nog een Indische figuur", een beschrijving van M e v r. T e n B o s c h-B o s s c h e r, met portret, door Z.

Eindelijk bevat de dezer dagen verschenen „S o n d e r-A u s g a b e" der Deutsche Wochenzeitung fur die Niederlande und Belgien", getiteld: „Rotterdams Handel und Schiffahrt gewidmet", een hoofdstuk van Dr. E. B. K i e l s t r a over „Die Niederländischen Kolonien im fernen Osten".

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 11 November 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Nov.;
De Javasche Courant No. 89 en 90;
De Delicourant t/m 11 Nov.;
De Sumatrabode idem;
Padanger idem;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad t/m 10 Nov.;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 8 Nov.;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 85 en 86;
Handelsberichten t/m 24 Nov.;
Damesweekblad v. Indië Nos. 15 t/m 17;
Het Onderwijs Nos. 42 t/m 45;
De Indische Gids afl. December;
Stem van Bethesda;
Stem van Indië Nos. 43 t/m 45;
Weekblad van Indië Nos. 27 t/m 29;
Exportblad t/m No. 749;
La Quinzaine Coloniale No. 22;
Deutsche Kolonial Zeitung No. 46;
Kort Verslag der zittingen v/d Tw. Kamer S.-G.
De Inlander voor en na de stichting van 't Ned. Verbond, door J. E. Tehupeiory.
Tjahaja-Sumatra t/m 5 Nov.;
Pertja-Barat idem;
Perniagaän t/m 4 Nov.;
Pewarta-Soerabaia t/m 31 Oct.;
Pantjaran Warta t/m 4 Nov.;
Pemberita-Atjeh t/m 3 Nov.;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 Nov. 1908. No. 89.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den houtvester W. F. C. van Bosse; wegens ziekte aan de onderwijzeres Mej. E. Th. Klasing, en aan den Voorzitter van den landraad te Blitar Mr. G. Deketh.

Ontslagen: op verzoek eervol de dokter-djawa te Modjokerto, Mas Samgar.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van leeraar bij de Kon. Wilh. School, Dr. E. C. de Vries; bij de H.B.S. te Semarang G. E. Hoeffelman.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Padang, Mr. G. W. A. van Oppenraay.

Benoemd: tot ass.-resident van Toeban, D. Burger, van Magetan F. H. J. Privé; van Poerwokerto K. N. Binnendijk; van Soemenep H. A. van Drongelen; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijk. dienst H. J. Smit; tot predikant te Salatiga F. J. van Oostrom Soede.

Benoemd: tot inl. off. van justitie bij den landraad te Sindjai, Ambo Abdulrachman; te Pangkadjene, Engge; te Bikeroe, Kamaroeddin daeng Parani.

Geplaatst in de res. Menado de controleur W. J. R. Zieck.

Tijdelijk welkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Tandjoengbalei Mej. C. E. Brijl.

Militair Departement.

Bevorderd: tot kapitein, de 1e luit. der inf. J. F. den Ouden, F. D. Struick en J. van Hecht Muntingh Napjus.

Als Extra-Bijvoegsel is aan dit Nr. toegevoegd het Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 3e kwartaal 1908.

* * *

Uit de Javasche Courant van 10 Nov. 1908. No. 90.

Dit Nr. bevat een ordonnantie, aanvullingen bevattend van het Algemeen Reglement voor de tinwinning op het eiland Banka.

Een Id., waarbij wordt vastgesteld de vestiging ter hoofdplaats van de afd. Loewoe, Palopo (Gouv. Celebes en Onderh.) van een landraad.

***

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den hulpprediker J. R. Kok.

Ontslagen: op verzoek eervol de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. Kater; de hoofdcommies bij de Alg. Rekenkamer J. E. A. Matheron en de onderwijzer A. A. M. Douwes.

Benoemd: tot tijdelijk adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen de Gouv.-Secretaris H. Colijn; tot voorzitter van de landraden te Serang c.a., Mr. A. H. R. Utermark; te Patjitan Jhr. Mr. Rengers Hora Siccama; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. L. Barendse; tot hoofdcommies bij de Alg. Secretarie J. C. de Bie.

Belast: met de waarneming der betrekking van landbouw adviseur bij het Dep. van Landbouw H. G. W. Nahuijs.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Magelang en Temanggoeng Mr. A. E. Schouten; van den hoofdinspecteur der Opiumregie de 1e luit. der inf. J. W. P. van der Rest.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Tjiniroe Raden Tjakra Amidjaja.

Benoemd: tot inl. off. van justitie in het regentschap Tjilatjap Raden Atmodibroto; tot hulponschap Tjilatjap Raden Atmodibroto; tot hulponderwijzer 3e kl. te Kendal S. Schregardus; te Maros G. Lankamp; te Madioen J. Smits; te Ngawi P. P. Martron; te Toeloengagoeng A. C. van der Krogt; te Tjilatjap H. D. van Zoelen; te Bandoeng Mej. Ch. G. C. Ouwerling; te Batavia Mej. A. E. de Jongh.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde in Ned.-Indië Mej. A. C. van Athee.

Benoemd: tot klerk op het ass.-residentiekantoor te Batavia J. J. W. Pichel.

Militair Departement.

Geplaatst: bij het 6e bataljon te Tjilatjap de 1e luit. W. A. L. Soetbrood Piccardt.

Overgeplaatst: bij het 10e bataljon de 1e luit. W. W. B. Drooglever; bij het 12e bataljon de 1e luit. D. de Jongh; naar Palembang de 2e luit. A. L. Samson.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. Sindoro; gezagvoerder N. Guthrie; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. C. J. Smeets; J. C. F. Ohlhardt; J. Paalman; mej. H. H. C. Keijzer; mevr. A. L. Kromhout—v/d Spek; A. Herberich; J. C. van Hoogeveen met echtg. en 2 k; mej. A. A. U. H. Gillot; K. Smit m. echtg. en k; J. Buis met echtg. en k; R. M. L. van Vorstenbos met echtg. en k; T. A. A. Wessel met echtg. en k; C. C. Frietman met echtg. en 3 k; C. A. Cramer; S. Rassat; benevens een detachem. suppletietroepen; naar Marseille: H. J. Klussener;

Te Southampton zullen zich inschepen: naar Tanger: E. M. Mamsel Heijdell; naar Marseille: J. R. Speck. te Marseille zullen zich inschepen: mevrouw wed. G. D. Muller—Deschand en 2 d; W. H. D. de Jongh; Mr. Ch. F. S. Bodemeijer en echtgen; H. G. van der Veen met echtg. en 2 k; K. A. v. d. Weide; F. J. B. Sachse met echtg. en 2 k; H. A. Cramer met echtg. en 2 k; G. A. Scheffer met echtg. en 2 k.; A. B. W. Schaeffer m. echtg. en k; T. J. Jaski en echtg; Ds. W. Back, echtg. en 2 d; E. D. W. Faber en echtg; mej. Faber; mej. E. Brisson; A. van Dijk; A. van As; P. Noé.

Naar Port-Said: S. Sj Slavick; Bidon met [illegible];

***

Passagierslijst van het s.s. „Prins der Nederlanden". Gezagvoerder H. J. v. d. Goot, van West-Indië naar Amsterdam.

H. Doyer, echtg. en 4 k.; *L. Ardisson; J. W. Veth; J. Ciliacus; H. Reppel; W. Meershoek; G. Vetter; H. van den Hof; J. Boetes; G. de Jong.

* gemerkt, ontscheept te Hâvre.

***

Passagiers van het Ned. s.s. Tabanan; commandant B. le Clercq; van Batavia 12 Nov.; te Marseille 4 Dec. 1908.

Van Batavia: H. E. Beuker; Ds. V. L. Visser met echtg. en 3 k; G. H. Watson met echtg. en z; H. Volten; A. Hogenkamp; J. H. N. Lauweriks; D. Vecht; Jongeh. H. H. Vecht; H. J. J. deRoock; M. Meller; H. J. Hopfner; C. L. Kost; J. Strinkholmst; D. C. Kunst; H. Klinkhamer; benevens H. M. troepen; naar Padang: Mr. G. W. A. van Oppenraeij met echtg.; Ed. Geist; H. Fabig; Joh. Fast.